

Hanna Kosonen

Kirjaston asiakkaat ja luokitusjärjestelmä

Kaunokirjallisuuden alaluokittelun vaikutus kirjastonkäyttöön

Opinnäytetyö

Syksy 2012

Kulttuurialan yksikkö

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Hanna Kosonen

Työn nimi: Kirjaston asiakkaat ja luokitusjärjestelmä : Kaunokirjallisuuden alaluokittelun vaikutus kirjastonkäyttöön

Ohjaaja: Pirkko Vuorela

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 47

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, kuinka yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän tunteminen vaikuttaa kirjaston asiakkaiden kirjastonkäyttöön. Halusin tietää, miten paljon asiakkaat huomioivat ja tuntevat kirjastoissa käytettävää luokitusjärjestelmää kirjastoa käyttäessään. Mikäli tuntemusta ei olisi, haluaisivatko asiakkaat lähteä opettelemaan luokitusta. Tutkin myös, vaikuttaako kaunokirjallisuuden luokittelu genren mukaisesti alaluokkiin niiden lainaamiseen.

Tutkimuksen toteutin teemahaastattelulla. Haastateltavakseni valikoitui 15 eri-ikäistä Sulkavan kirjaston käyttäjää. Lisäksi haastattelin Sulkavan kunnankirjaston kirjastovirkailijaa saadakseni kirjaston työntekijän näkökulmaa aiheeseen.

Tutkimuksessa kävi ilmi, kuinka vaihtelevasti asiakkaat tuntevat kirjaston käyttämää yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmää. Suurelle osalle kirjastonkäyttöön vaikuttivat enemmän aineiston fyysinen sijoittelu ja hyllymerkinnät ja – opasteet kuin varsinainen luokitusjärjestelmä ja luokkanumerot. Asiakkaan iällä tai kirjastonkäyttötiheydellä ei ollut ratkaisevia vaikutuksia tutkimuksen tuloksiin.

Kaunokirjallisuuden alaluokittelu genren mukaan sai osalta asiakkailta kiitosta, halutun tyyppinen kirja löytyy helposti ja kätevästi ja erilaiset uutuudet pääsevät paremmin esille. Kuitenkin lähes puolet haastatteluun osallistuneista kertoi, ettei tällainen jako vaikuta heidän lainaamiseensa tai kirjastonkäyttöön ollenkaan. Syiksi mainittiin, ettei jaottelua ole edes huomannut tai se ei vain vaikuta lainaukseen. Heitäkin löytyi, jotka haluavat etsiä kirjaston henkilökunnan kanssa yhdessä luettavaa, jolloin varsinaisen selailun ja aineiston etsimisen tekee kirjaston työntekijä, ei asiakas itse.

Avainsanat: luokitusjärjestelmät, kaunokirjallisuus, kirjastonkäyttö, Sulkava

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design

Degree programme: Library and Information Services

Author/s: Hanna Kosonen

Title of thesis: Library's customers and classification system : How categorizing fiction affects patrons' library use?

Supervisor(s): Pirkko Vuorela

Year: 2012

Number of pages: 47

Number of appendices: 2

The purpose of my thesis was to find out how knowledge of the Finnish Public Libraries' Classification System affects patrons' library use. I wanted to know how much patrons know about the classification system, and if it influences the way they use the library. I also wanted to know if categorizing fiction by genre affects patrons' library use and borrowing habits.

The material was collected by using thematic interviews. Fifteen users of Sulkava Public Library were selected to be interviewed. In addition, I also interviewed a librarian of Sulkava Public Library to get the library's opinion about my thesis subjects.

The results varied. There were plenty of people who said that physical location of library material and clear guides on the shelves matter more than classification system and symbols on the spine of the books.

The categorizing of fiction divided respondent's opinions in half. One half told how this kind of categorizing helps them to find books they like and how easy it is. Another half told that categorizing doesn't influence on their library use at all. The reasons were, for example, that they don't even notice that kind of categorizing or they mainly search books by using the help of the library staff.

Keywords: classification systems, fiction, library use, Sulkava

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO	8
2 LUOKITUS, LUETTELOINTI JA SISÄLLÖNKUVAILU	9
2.1 Mitä on luokitus?	9
2.2 Luokitusjärjestelmän vaiheet.....	9
2.3 Luokitusjärjestelmän vaiheet Suomessa	10
2.4 Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän rakenne	11
2.5 Luettelointi ja sisällönkuvailu	13
3 KAUNOKIRJALLISUUDEN ALALUOKITTELU.....	15
3.1 Kaunokirjallisuuden alaluokittelu	15
3.2 Kaunokirjallisuuden arvottaminen – kevyt vs. vakava kirjallisuus.....	17
3.3 Kaunokirjallisuuden alaluokittelu Sulkavan kunnankirjastossa.....	18
4 TUTKIMUSMENETELMÄ	22
4.1 Aiheen valinta.....	22
4.2 Teemahaastattelu	22
4.3 Teemahaastattelurungon laatiminen	23
4.4 Haastatteluiden toteutus	24
4.5 Haastatteluiden purkaminen ja analysointi.....	26
5 TUTKIMUSTULOKSET	27
5.1 Haastatteluiden taustoitus.....	27
5.2 Luokitusjärjestelmän tunteminen ja sen vaikutus kirjastonkäyttöön	29
5.3 Luokitusjärjestelmän opetteleminen	30
5.4 Kaunokirjallisuuden alaluokittelun vaikutus kirjastonkäyttöön	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	35
7 POHDINTA	41

LÄHTEET.....	44
LIITTEET.....	47

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Taulukko 1. Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän pääluokat 0-9.....	12
Taulukko 2. Esimerkki luokkanumeron muodostumisesta, ooppera-ariat	12
Taulukko 3. Sulkavan kunnankirjaston käyttämät kaunokirjallisuuden alaluokat ja niiden merkitsemiseen käytetyt symbolit	19
Taulukko 4. Haastatteluihin osallistuneiden ikäjakauma	27
Taulukko 5. Kirjastonkäytön tiheys.....	27
Taulukko 6. Kaunokirjallisuuden alaluokittelun huomioiminen ikäryhmittäin	36
Taulukko 7. Kirjastonkäytöntiheyden vaikutus kaunokirjallisuuden alaluokittelun käyttöön	37

Käytetyt termit ja lyhenteet

DDC	Dewey Decimal Classification, Deweyn kymmenluokittelu. Maailman laajimmille levittäytynyt kirjastojen käyttämä luokitusjärjestelmä, jonka muunnelma Suomessa käytettävä YKL on.
Genre	Kirjallisuuden laji tai lajityyppi.
Notaatio	Luokituskaavojen keinotekoinen numero- tai kirjainsymboli.
Signum	Kirjaston materiaalissa oleva tarra, joka kertoo materiaalin hyllypaikan. Signum muodostuu materiaalin luokkanumerosta ja materiaalin tekijän sukunimen ensimmäisistä kirjaimista. Mikäli aineistolla ei ole tekijää, tekijöitä on useita tai kyseessä on toimitettu teos, käytetään tekijän sukunimen sijaan teoksen nimeä.
YKL	Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä. Suomen yleisten kirjastojen käyttämä hyllyluokituksen tarpeisiin tarkoitettu kaava.

1 JOHDANTO

Kirjastojen aineiston järjestämiseen on vuosisatojen mittaan kehitelty erilaisia tapoja. Osa näistä tavoista on unohdettu epäkäytännöllisinä ja hankalina, osa on jäänyt elämään erilaisina versioina eri kirjastoihin ympäri maailmaa. Koska nämä järjestelmät on suunniteltu nimenomaan kirjaston aineiston säilyttämisen ja järjestämisen näkökulmaa ajatellen, lähdin miettimään, miten asiakkaat näkevät ja kokevat tämän järjestelyn.

Vastaavanlaisia tutkimuksia yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän tuntemisesta on vähän, jos ollenkaan. Kaunokirjallisuuden alaluokittelun erilaisista tavoista ja niiden vaikutuksesta kirjastonkäyttöön on tutumpi aihe, mutta siitäkin on aineistoa julkaistu viime aikoina vähänlaisesti. Koska kaunokirjallisuuden alaluokitteluun ei ole laadittu koko maan kattavia yhteisiä menettelytapoja, eivät kaikki kirjastot sitä tee. Ne kirjastot, jotka ovat päättäneet lähteä alaluokittelua tekemään, tekevät sen jokainen vähän omalla tavallaan tai toisten kirjastojen tapoja hiukan lainaten ja soveltaen. Siksi jokainen aiheesta tehty tutkimus tai kirjoitus on yleensä sidottu yhteen kirjastoon.

Tämän työn tavoitteena on saada selville, miten hyvin kirjaston asiakkaat tuntevat ja huomioivat yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmää ja miten se vaikuttaa heidän kirjastonkäyttöönsä. Lisäksi tutkin, miten kaunokirjallisuuden alaluokittelu kirjan genren mukaisesti alaluokkiin vaikuttaa asiakkaiden kirjastonkäyttöön. Suoritin opiskeluihin liittyvän työharjoitteluni Sulkavan kunnankirjastossa, jolloin sain idean tähän opinnäytetyöhön. Vaikka Sulkavan kirjasto ei minulle aiheita antanut, tein tämän tutkimuksen ajatellen juuri heidän kirjastoaan ja asiakkaitaan.

Tässä työssä tulen esittelemään yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän sekä kaunokirjallisuuden alaluokittelun vaiheita Suomessa ja maailmalla. Haastatteleman Sulkavan kirjaston asiakkaat kertoivat omia kokemuksiaan luokitusjärjestelmän tuntemisesta ja kirjaston tavasta luokitella ja järjestää kaunokirjallisuutta.

2 LUOKITUS, LUETTELOINTI JA SISÄLLÖNKUVAILU

2.1 Mitä on luokitus?

Luokittelu on yksinkertaisimmillaan samanlaisten yhdistämistä keskenään ja erilaisten erottamista toisistaan (Meriläinen 1984, 3). Ihminen luokittelee mielessään asioita itselleen mielekkäiksi ryhmiksi ja tämä näkyy arkielämässä joka puolella. Kaupoissa on omat osastonsa ruoalle, vaatteille ja elektroniikalle. Nämä isot osastot on voitu jakaa vielä niiden sisällä pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Ruokaosastolla löydät leivät, vihannekset, maitotuotteet, kuiva-aineet ja pakasteet eri paikoista. Kirjaston aineiston jaotteluun ja luokitteluun on käytetty samanlaista periaatetta.

Kirjastomaailmassa luokittelulla tarkoitetaan kirjaston materiaalien jäsentämistä ja sijoittelua omiksi ryhmikseen ja luokikseen niiden sisältöjen perusteella. Luokitus on apuväline, joka johdattaa tiedon tarvitsijan oikeanlaisen tiedon luo. Meriläisen (1984, 3) mukaan luokitus voidaan määritellä myös ”käsitemääräsystemiksi, joka kokoaa käsitteitä luokiksi, järjestää luokat niiden välisten suhteiden mukaan ja kuvaa näin syntyneitä rakennetta koodien eli notaatioiden avulla.”

2.2 Luokitusjärjestelmän vaiheet

Meriläinen (1984, 24) kertoo, kuinka ennen 1500-lukua kirjaston aineistoa pidettiin järjestyksessä hyllyluokituksen avulla. Tässä järjestelytavassa hankittu aineisto järjestettiin hyllyihin hankkimisajan mukaisessa järjestyksessä ja hyllyjen loppuun jätettiin tyhjää tilaa uutta aineistoa varten. Kun käyttäjiä ja hyllytettäviä dokumentteja oli vähän, ei aineiston järjestyksessä pitäminen ollut hankalaa. Kuitenkin uusien aineistojen ilmestyminen, lukutaidon kehittyminen ja kirjastonkäytön lisääntyminen tekivät hyllyjärjestelystä epäkäytännöllisen. Erilaisien aiheiden, taiteiden ja tieteiden kehittyessä myös niistä kertovaa kirjallisuutta syntyi enemmän. Näiden järjestäminen hyllyihin vaati enemmän tyhjien tilojen jättämistä uusien aineistojen varalta. Tämän vuoksi aineistoa alettiin luokitella ensimmäistä kertaa aineiston aiheiden ja sisällön mukaan.

1800-luvun lopulla yhdysvaltalainen Melvil Dewey ehdotti hyllyjen merkitsemisen sijaan aineistojen merkitsemistä erilaisin symbolein. Tämä merkitsemistapa teki mahdolliseksi kirjojen sijoittamisen oikealle paikalleen entisten hankintojen sekaan ilman, että niitä varten olisi tarvinnut jättää tyhjiä paikkoja aiheiluokkien hyllyihin. Pikkuhiljaa hyllyluokitus vaihtui aiheiluokitukseksi. Deweyn kymmenluokittelusta (Dewey Decimal Classification, DDC) ilmestyi ensimmäinen laitos vuonna 1876. Tällainen luokkajako edesauttoi aineiston jakoa entistä tarkemmiksi luokiksi. Tarkentavia alaluokkia oli helppo lisätä, kun maailma kehittyi ja uusia aiheita dokumentoitiin. Vuoteen 1900 mennessä Deweyn kymmenluokittelu oli levinnyt kaikkiin amerikkalaisiin yleisiin kirjastoihin ja suurimpaan osaan koulukirjastoja. (Comaromi 1990, 52–54). Deweyn kehittämä järjestelmä poikkesi aikaisemmista luokitustavoista siten, että sitä oli mahdollista käyttää kaikkien kirjastojen aineistojen järjestämiseen. Aiemmat luokitusjärjestelmät olivat olleet vain yhden kirjaston käyttöön tarkoitettuja mallikaavoja, jotka jokainen kirjasto oli itse kehittänyt omiin tarkoituksiinsa sopiviksi (Meriläinen 1984, 125).

Nykyään DDC tai siihen pohjautuvia mukaelmia on käytössä ympäri maailmaa noin 135 eri maassa ja yli 200 000 kirjastossa (Hunter 2009, 49). Yksi näistä mukaelmista on Suomen yleisissä kirjastoissa käytössä oleva yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä (YKL).

2.3 Luokitusjärjestelmän vaiheet Suomessa

Varhaisin Suomen kirjastoihin tarkoitettu luokitusjärjestelmämukaelma on Helle Kannilan laatima Luokitusopas kirjallisuutta varten, joka ilmestyi vuonna 1925. Kirjasta otettiin yhteensä kolme uudistamatonta painosta vuoteen 1949 mennessä. Uusittu laitos, tällä kertaa nimellä Kirjallisuuden luokitusopas, saatiin vuonna 1960. (Iivonen 1985, 9). Sen toimitti Suomen kirjastoseuran asettama luokituskomitea, jonka puheenjohtajana Helle Kannila toimi. Tästä Kirjallisuuden luokitusoppaasta ilmestyi kolme uudistettua painosta, joista viimeisin ilmestyi vuonna 1966. YKL : taulukon (2005, 7) esipuheessa mainitaan, kuinka vuonna 1972 aloitettiin seuraava luokituksen uudistustyö, josta vastasi Suomen kirjastoseuran asettama toimikunta. Tämän uudistuksen tulos, Luokitusopas, ilmestyi vuonna 1975.

Vuonna 1987 Kouluhallitus perusti opetusministeriön toimeksiannosta työryhmän, jonka tehtävänä oli ajanmukaistaa yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä, seurata järjestelmän toimivuutta ja tehdä siihen tarvittavat korjaukset. Vuoteen 1990 mennessä kaikki luokat oli uudistettu. YKL : hakemiston (2005, 5) mukaan YKL:n sanalliset hakutermit kokoava hakemisto ilmestyi ensimmäisen kerran omana kokonaisuutenaan vuonna 1991. Siitä otettiin uudistettu painos vuonna 2005, jolloin siitä löytyi yli 17 000 hakutermiä ja YKL-luokat, joista ne löytyvät.

Vuonna 1999 keväällä päätettiin lähteä kehittämään YKL:ää verkkopalveluksi. Verkko-YKL otettiin käyttöön vuoden 2000 alussa. Sen päivittäminen ajantasaiseksi on helppoa ja Internetin kautta se on kaikkien käytettävissä. (YKL : taulukot 2005, 7-9.) Käytettävyyden lisääntyessä myös käyttäjät ovat voineet tehdä ehdotuksia mahdollisista muutoksista.

Tänä päivänä YKL on käytössä lähes jokaisessa Suomen yleisessä kirjastossa. Poikkeuksena kuitenkin Helsingin yleiset kirjastot, jotka käyttävät omaa, sataluokkiin perustuvaa luokitusjärjestelmäänsä, Helsingin kaupunginkirjaston luokitusjärjestelmää (HKLJ). (Verkko-HKLJ [viitattu 13.11.2012].)

2.4 Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän rakenne

YKL on hierarkkinen kymmenluokitus. Siinä aihealueet on jaettu kymmeneen eri luokkaan, jotka voidaan tästä jakaa vielä kymmeneen alaluokkaan. Nämä alaluokat voidaan edelleen jakaa kymmeneen alaluokkaan niin pitkälti, kuin tarve vaatii. Se, miten tarkasti luokan haluaa määrittää, riippuu luokittajasta ja kirjastosta. Pääluokkia on kymmenen, jotka on numeroitu 0-9. Luokan toisen ja kolmannen numeron väliin merkataan piste. YKL:n notaatioihin ei tule muita pisteitä, vaikka numeroita pisteen oikealle puolelle tulisi useita.

Taulukko 1. Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän pääluokat 0-9
(Lähde: Verkko-YKL, [viitattu 7.11.2012]).

- 0 Yleisteokset. Kirja-ala. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus
- 1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto
- 2 Uskonto
- 3 Yhteiskunta
- 4 Maantiede. Matkat. Kansantiede
- 5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede
- 6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous.
Liikenne
- 7 Taiteet. Liikunta
- 8 Kirjallisuus. Kirjallisuustiede. Kielitiede
- 9 Historia

Esimerkkinä luokkanumeroiden muodostamisesta käytän ooppera-arioiden notaatiota.

Taulukko 2. Esimerkki luokkanumeron muodostumisesta, ooppera-ariat

Luokan sisältö	Luokkanumero
Taiteet. Liikunta	7
Musiikki	78
Laulumusiikki, näyttämömusiikki	78.3
Näyttämömusiikki	78.35
Oopperat	78.351
Oopperoiden solistiset lauluosuudet	78.3512

Alussa lähdetään liikkeellä pääluokan määrittelystä. Ooppera kuuluu taiteen luokkaan, ja vielä tarkemmin sanottuna musiikin luokkaan. Ooppera-ariat ovat lauluja, joten kyseessä on laulumusiikki. Laulumusiikin alta löytyy luokka näyttämömusiikki, jonka alta luontevasti ooppera. Oopperan alaluokaksi lisätään

oopperoiden solistiset lauluosuudet. Näin on saatu muodostettua luokkamerkintä ooppera-aarioille. Edellä mainittu ooppera-ariat voidaan sijoittaa mihin tahansa yllä mainituista luokista. Sijoittelu riippuu siitä, kuinka tarkasti kulloinkin kyseessä olevassa kirjastossa luokitellaan aineistoa.

2.5 Luettelointi ja sisällönkuvailu

Olenaisena asiana aineiston järjestyksessä pitämiseen ja varsinkin aineiston löytämiseen liittyvät aineiston luettelointi ja sisällönkuvailu. Luettelointi perustuu pääosin aineiston alkuperän ja ulkoasun kuvailuun. Näitä kuvailtavia asioita ovat esimerkiksi kirjan tekijä, kirjan nimi ja painostiedot. Sisällönkuvailu on perinteisesti jaettu kahteen osa-alueeseen, luokitukseen ja indeksointiin. (Saarti 2000, 25.) Luokitus, eli erilaiset luokitusjärjestelmät jakavat aineistoa aihepiirien mukaisiin luokkiin ja yhdistävät saman aihepiirin aineistot omiin ryhmiinsä. Indeksointi poikkeaa luokituksesta siinä, että sille ovat luokkanumeroiden sijaan tyypillisiä luonnolliset kielen sanat, joilla pyritään kuvailemaan aineiston sisältöä termein ja avainsanoin.

Indeksointikielen eli dokumentaatiokielen termejä kutsutaan asiasanoiksi. Asiasanoilla suoritetaan aineiston, esimerkiksi kirjojen kuvailu. Sisällönkuvailun pääsääntöisenä tehtävänä onkin tukea sisällöllisesti tietynlaisten teosten hakua eli hakua sisällöllisin perustein (Suominen, Saarti & Tuomi 2009, 18). Luettelointi antaa siis teoksesta perustiedot, joita sisällönkuvailu sitten täydentää. Asiasanoille on annettu tiettyjä rajoituksia. Niiden täytyy muun muassa olla samaa muotoa ja yhtä käsitettä kuvaamaan on vakinaistunut tietty termi. Vakiintuneita, käytettäviä asiasanoja löytyy erilaisista asiasanastoista, esimerkiksi yleisestä suomalaisesta asiasanastosta (YSA).

Sisällönkuvailussa pyritään mahdollistamaan sisällöllisesti tietynkaltaisten teosten löytäminen. Sisällönkuvailua voi olla hankala tehdä, sillä varsinkin kaunokirjallisten teosten asiasanoitus on niin tulkinnanvaraista ja riippuu sisällönkuvailijasta ja hänen tavastaan nähdä aineiston sisältö ja teemat. Nämä näkemyserot ovatkin yksi sisällönkuvailun ongelmista. Löytääkö tiedonhakija haluamansa ja etsimänsä teokset, mikäli hakijan ja sisällönkuvailijan näkemykset haettavasta teoksesta ovat

erilaiset. Teoksessa Bibliografinen valvonta (Suominen ym. 2009, 293) kerrotaan, kuinka sisällönkuvailijan tulee tutustua kuvailemaansa dokumenttiin, analysoida dokumentin sisältöä ja näiden päätelmien jälkeen löytää ne oikeat termit kuvaamaan teoksen sisältöä ja teemoja. Tästä syystä sisällönkuvailijalla tulisi olla hyvä yleissivistys ja tarkka silmä.

Asiasanoitus on monesti tärkeä tekijä, kun kaunokirjallisuutta jaetaan genren mukaisiin alaluokkiin. Asiasanojen avulla teoksesta pystytään saamaan yleisvaikutelma ilman sen tarkempaa tutustumista kirjaan. Tämä mahdollisuus voi olla myös heikkous, viitaten juurikin tähän tekstin tulkinnanvaraisuuteen, joka korostuu kaunokirjallisen tekstin kanssa. Livosen (1985, 39) mukaan genreluokittelu on suuntaa-antavaa jaottelua, ei täysin yhtenäinen tai toisiaan poissulkeva.

3 KAUNOKIRJALLISUUDEN ALALUOKITTELU

3.1 Kaunokirjallisuuden alaluokittelu

Kaunokirjallisuuden alaluokittelulla on pitkät perinteet anglosaksisessa maailmassa. Historian näkökulmista voidaan erotella kolme eri tapaa järjestää kaunokirjallisuutta:

1. muutaman kysytyimmän genren erottelu omaksi luokakseen
2. jako kevyen ja vakavan kaunokirjallisuuden välillä
3. kaikkien kaunokirjallisten teosten luokittelemineen

(Saarti, 1996, 38).

Perinteisin näistä kolmesta tavasta on erottaa muutama kysytyin genre omiksi hyllyikseen, kuten dekkarit ja rakkausromaanit. Oman kokemukseni perusteella olen huomannut, kuinka useat kirjastot erottavat dekkarit omaksi ryhmäkseen kaiken kaunokirjallisuuden joukosta, mutta jättävät muut mahdolliset alaluokat keskenään yhdeksi isoksi ryhmäksi. Dekkareiden erikseen ottamista voi perustella niiden suuresta osuudesta kaunokirjallisten teosten joukosta ja niiden suurella liikkuvuudella. Dekkarit ovat helppoja tunnistaa muun kaunokirjallisuuden joukosta omaksi tyylikseen, joten niiden ottaminen erikseen ei vie kauan aikaa tai vaadi suurta perehtymistä itse kirjaan.

Yleensä kirjastoissa, kirjallisuudessa ja ihmisten puheissa puhutaan dekkareista. Tällä voidaan tarkoittaa dekkareita eli salapoliisikirjallisuutta (eng. detective story), mutta siitä on muodostunut yleistermi kuvaamaan kaikkea jännityskirjallisuutta. Jännityskirjallisuus on laajempi genren käsite, joka voi pitää sisällään monenlaisia jännityskirjallisuuteen rinnastettavia kirjallisuuden alalajeja. Näitä ovat muun muassa rikoskirjallisuus, oikeudenkäyntiromaanit, psykologiset trillerit ja salapoliisiromaanit (Verkko-kaunokki [viitattu 19.11.2012]). Tämäkin on kirjastokohtaista, mitä he käsittävät dekkareiksi tai jännityskirjallisuudeksi.

Toinen tapa luokitella on erottaa vakava ja kevyt kaunokirjallisuus toisistaan. Tässä luokittelussa kevyeksi lukemiseksi lasketaan esimerkiksi historiallinen kaunokirjallisuus, rakkauskertomukset sekä salapoliisiromaanit.

Vakavampipiirteinen kaunokirjallisuus taas jätetään luokittelematta. Vakavammalla kaunokirjallisuudella tarkoitetaan tässä asiayhteydessä yleensä vanhempia klassikkoteoksia. Viihdekirjallisuuden jakaminen on monellakin tapaa helppoa. Kirjat on helppo erottaa teemojensa ja sisältönsä, jopa kirjoitusasunsa perusteella kuuluvaksi johonkin viihdekirjallisuuden luokkaan. Tänä päivänä monet kirjailijat ja kustantajat markkinoivat kirjojaan jonain tietyn kirjallisuuden genren edustajana. Tämä voi vaikuttaa ja helpottaa kirjojen lukijoiden päätöstä tarttua kirjaan.

Saartin (1992, 22–24) mukaan kolmas ja haastavin tapa on yrittää luokitella erikseen kaikki kaunokirjallisuus. Tästä lähtöasetelmästä on monenlaisia erilaisia luokitusversioita ja – kokeiluja. Esimerkiksi David Spillerin vuoden 1978 luokittelukokeilu jakoi kaunokirjallisuuden sekkin kahteen pääluokkaan: viihteeseen ja vakavaan. Nämä kaksi pääluokkaa hän jakoi edelleen alaluokkiin. Viihdekirjallisuuden alaluokkia olivat esimerkiksi romanssi- ja jännityskirjallisuus. Vakavan kirjallisuus puolestaan jaettiin esimerkiksi klassikoihin, moderneihin klassikoihin ja käännöskirjallisuuteen. Berliinissä taas oli kokeilu, jossa kaikki kaunokirjallisuus oli järjestetty aakkosiin, mutta kirjojen selkämiksiin oli merkattu erilaisilla tarroilla, mikä kirjallisuuden genre oli kyseessä.

Kaunokirjallisuutta voidaan siis luokitella monella eri tapaa, ja on kirjastosta kiinni, tehdäänkö tätä jakoa ollenkaan ja jos tehdään, millä tavalla ja minkä tasoisesti. Yleisiä tapoja on pelkästään kirjojen sijoittaminen omiksi hyllyikseen ja merkata teoksen genre signumiin. Toisia yleisiä tapoja ovat kirjoille tehdyt omat kaunokirjallisuuden alaluokat ja notaatiot. Monesti kirjojen selkämukset merkataan erilaisin tarroin ja symbolein, jotka osoittavat kirjan kuuluvan johonkin tiettyyn alaluokkaan.

Osa kirjastoista ei halua tehdä mitään jakoa kaunokirjallisuuden osalta, sillä mitään yhteistä käytäntöä kaunokirjallisuuden alaluokitukselle ei ole, eikä kaikissa kirjastoissa välttämättä ole aikaa tehdä jakoa. On totta, että tällaisen jaon tekeminen vaatii oman aikansa ja aiheeseen perehtymistä ja valmistelua ennen varsinaista työntekoa.

3.2 Kaunokirjallisuuden arvottaminen – kevyt vs. vakava kirjallisuus

Kaunokirjallisuuden alaluokittelu on alun perin alkanut ns. kevyen kirjallisuuden erotteluna omiksi ryhmikseen. Kevyellä kirjallisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä muun muassa rakkauskertomuksia, jännityskirjallisuutta ja salapoliisikertomuksia. Kevyen kirjallisuuden ottamista ja luokittelemista erilleen voidaan perustella sillä, että ne ovat teemoiltaan helposti tunnistettavissa sekä kustantajille että kirjaston asiakkaille (Saarti 1996, 43). Kevyen kirjallisuuden yhdeksi piirteeksi on sanottu kuinka kirjoja kirjoitetaan sarjoittain, joiden perusteella ne voidaan sijoittaa suoraan tiettyyn alaluokkaan. Yhtenä esimerkkinä tästä voidaan pitää rakkausromaanien Harlekiini-sarjaa.

Jako kevyen ja vakavan kirjallisuuden kesken on aiheuttanut keskustelua kaunokirjallisuuden alaluokittelun vaikutuksista kirjaston käyttäjien lainaustottumuksiin. On esitetty, että tällainen jako muuttaisi ihmisten lukutottumuksia viihteellisempään suuntaan, ja näin vakavampihenkiset teokset jäisivät vastaisuudessa lukematta. Seppo Verhon artikkelissa (1995, 151) kerrottiin Lohtajan kaupunginkirjaston kokeilusta hyllyttää kaunokirjallisuutta alaluokkien mukaan. Yhtenä aiheena oli kokeilu, vaikuttaako kaunokirjallisuuden alaluokittelu ihmisten lainaustottumusten muuttumista viihteellisempään suuntaan. Artikkelin mukaan ihmisten lukutottumusta ei saa muutettua niin yksinkertaisella tempulla kuin kirjojen erilainen asettelu kirjastossa. Ihmiset ovat yksilöitä, ja jokainen lukee ja hakee sitä, mistä itse pitää.

Jakoa ei kuitenkaan tulisi nähdä niin mustavalkoisena kevyen ja vakavan kirjallisuuden välillä. Kevyemmänkin kirjallisuuden edustajissa löytyy yhteiskunnallisiin aiheisiin liittyviä aiheita ja teemoja, joita on upotettu teosten sekaan. Viihdekirjallisuuden kirjat ovat usein aikaansa sidottuja. Niissä voidaan käsitellä kirjoitushetkellä ajankohtaisia asioita, mutta erilaisella otteella kuin vakavampihenkisissä romaaneissa.

3.3 Kaunokirjallisuuden alaluokittelu Sulkavan kunnankirjastossa

Sulkava on pieni, 2938 asukkaan kunta Itä-Suomessa. Kirjasto sijaitsee kunnan kirkonkylän keskustassa. Vuonna 2011 Sulkavan kirjastossa kävi 1985 yksittäistä lainaajaa. Kirjaston kokoelmiin kuului 48 501 kirjaa, joista aikuisten kaunokirjallisuutta oli 16 490 nidettä (34 %). Kirjaston vuosilainaus oli 47 291 kirjaa, joista aikuisten kaunokirjallisuuden osuus oli 19 451 kirjaa (41,13 %). Luvut perustuvat vuoden 2011 Suomen yleisten kirjastojen tilastoihin.

Sulkavalle avattiin uusi kirjastotalo keväällä 1997 (Uusi kirjasto avattiin 1997, 1). Uuden, isomman kirjaston tarjoamat tilat tekivät kokoelman uudelleenjärjestämisen mahdolliseksi. Vanhalla kirjastotalolla oli jo jännityskirjallisuus otettu erikseen muista kirjoista. Sulkavan kirjastossa jännityskirjallisuuden piiriin luokitetaan jännityskirjallisuuden lisäksi myös salapoliisiromaanit, rikosromaanit sekä kauhukirjallisuus. Työntekijöiden ajatuksena oli kuitenkin lisätä vastaavanlaisia alaluokkia uuden kirjastotalon valmistuessa. Tällaista jakoa perusteltiin sillä, että sen uskottiin selkiyttävän aineistoa ja tekevän mieleisen lukemisen löytämisen helpommaksi asiakkaille. Lisäksi uusia kirjoja saisi näin paremmin esille.

Haastattelemani kirjastovirkailija ja silloinen kirjastonjohtaja miettivät, mitkä kaikki kaunokirjallisuuden teokset voitaisiin ottaa erilleen. Päätökset perustuivat siihen, mitkä voisivat olla kätevät asiakkaiden kannalta ja millä olisi mahdollisesti paljon kysyntää. Jännityskirjallisuuden lisäksi päätettiin erikseen ottaa viihdekirjallisuus, historialliset kirjat, sotakirjallisuus, eräkirjallisuus ja uskonnolliset kirjat. Myöhemmin näitä luokkia on lisätty, kun tieteiskirjallisuus päätettiin erottaa omaksi luokakseen. Loput edellä mainittujen genrejen ulkopuolelle jäävät luokittelemattomat romaanit on järjestetty ja hyllytetty erikseen. Genrekirjat on otettu erilleen muista romaaneista omiksi hyllyikseen, joiden sisällä kirjat ovat aakkosten mukaisessa järjestyksessä. Näille kirjoille on annettu oma luokkanumeronsa ja ne on merkattu erivärisillä ja – muotoisilla tarroilla. Luokittelu tehdään luettelointivaiheessa romaanien asiasanoja tarkasteltaessa.

Tämän tutkimuksen kohteena olivat vain aikuisten osastolla sijaitsevat kaunokirjalliset teokset. Ulkopuolelle jäivät lasten ja nuorten osaston vastaavat genreluokittelut sekä nuortenosastolle sijoitettu fantasiakirjallisuus.

Taulukko 3. Sulkavan kunnankirjaston käyttämät kaunokirjallisuuden alaluokat ja niiden merkitsemiseen käytetyt symbolit

Kaunokirjallisuuden laji	Luokkanumero	Symbolitarra
Viihdekirjallisuus	84.291	
Uskonnolliset romaanit	84.292	
Jännityskirjallisuus	84.293	
Sotakirjallisuus	84.2932	
Tieteiskirjallisuus	84.295	
Eräkirjallisuus	84.296	
Historialliset romaanit	84.299	

Kysyessäni kirjastovirkailijan haastattelussa uusien luokkien lisäämisestä jo olemassa olevien luokkien rinnalle ei hän pitänyt sitä poissuljettuna vaihtoehtona. Esimerkiksi asiasanoituksesta löytyviä psykologisia kertomuksia on harkittu otettavaksi omaksi ryhmäkseen, mutta ainakaan vielä näin ei ole tehty. Kirjastovirkailijan mukaan siinä on aina oma tekemisensä etsiä kaiken aineiston seasta kirjat uudelleentarroitusta ja – luokitusta varten. Tämän lisäksi tällaista kirjallisuutta tullaan harvemmin erikseen kysymään, eikä tämän tyyppisten kirjojen luokittelu yhteisen tiettyyn kategoriaan ole välttämättä niin helppoa. Lisäksi

nämä kirjat ovat liikkuneet luokittelemattomien romaanien seasta hyvin. Ajatus kuitenkin elää, ja voi olla, että joskus nämäkin kirjat otetaan omaksi luokakseen.

Vaikka teokset on jaoteltu omiksi luokikseen, ei tämä alaluokkiin jako ole kiveen hakattu järjestys. Yhdestä kirjasta voi löytyä monenlaisia teemoja, eikä kirjan sijoittaminen yhden tietyn luokan alle ole aina yksiselitteistä tai sulje jotain toista aihealuetta pois. Mikäli asiasanoituksessa ei selkeästi käy ilmi, mihin alaluokkaan teoksen voisi sijoittaa, se jätetään luokittelematta ja sijoitetaan ns. tavallisten romaanien joukkoon. Tämä tulee muistaa kertoa myös asiakkaille, että luokkajako on vain suuntaa antava eikä absoluuttinen totuus. Luokkajaot elävät koko ajan, ja välillä voidaan jo kerran sijoitettuja kirjoja sijoittaa uudelleen, mikäli kirja onkin paljastunut luultua toisenlaiseksi.

Kaunokirjallisuuden jakaminen tehtiin pääasiassa helpottamaan asiakkaiden kirjastonkäyttöä, mutta myös kirjaston työntekijöille siitä on ollut apua. Erittelyn ansiosta kaunokirjallisuuden uutuuksia pystytään pitämään enemmän esillä. Perinteisen uutuushyllyn ja tänään palautetut - hyllyn lisäksi genreluokkien omien hyllyjen yhteydessä voi pitää uudempia kirjoja hyvin esillä, jolloin kirjoja voi lähteä tehokkaasti lainaan. Genre-luokittelu helpottaa kirjaston henkilökunnan työskentelyä myös silloin, kun kirjastoon on tullut uusi työntekijä, jolla ei välttämättä ole kirjastoalan koulutusta tai työkokemusta. Jos palveltavalla asiakkaalla on jonkin tietyn tyyppisiä lukutoiveita, osaa uusikin työntekijä ohjata asiakkaan halutunlaisen kirjallisuuden hyllylle. Vakituiset työntekijätäkään eivät voi tietää kaikista kirjallisuuden genreistä kaikkea, joten jos asiakas pyytää suosittelemaan itselleen vieraaseen genreen kirjallisuutta, voi kirjaston työntekijä turvautua genreluokitteluun. Kaunokirjallisten kirjojen erilleen luokittelu voi myös parantaa näköhavaintomuistia, jos kirja täytyy erikseen tarroittaa ja merkitä erilliseen luokkaan. Näin kirja voi jäädä paremmin mieleen ja siitä voi olla hyötyä asiakaspalvelutilanteissa.

Genre-luokittelussa on omat hankaluutensa. Kirjan sijoittaminen yhteen tiettyyn luokkaan voi olla hankalaa, mikäli kirja kävisi asiasanojensa ja sisältönsä puolesta moneen eri luokkaan. Välillä on valittava kahden eri alaluokan väliltä, joka voi pelkkiä asiasanoja katsomalla ja takakanntta lukemalla olla haastavaa. Jokaisen kirjan kohdalla on myös olemassa vaihtoehto, ettei kirjaa luokitella alaluokkaan

ollenkaan, vaan annetaan sen olla luokittelemattomissa romaaneissa. Varsinkin pienessä kunnankirjastossa, jossa ei ole varaa hankkia useampaa kappaletta samaa teosta, näitä kysymyksiä tulee mietittyä. Isommissa kirjastoissa olisi se mahdollisuus, että yhden kappaleen sijoittaisi yhteen luokkaan, toisen toiseen. Nykyään monista kirjoista ilmestyy jatko-osia tai kirjat kuuluvat johonkin sarjaan. Mikäli nämä rajatapauskirjat kuuluvat johonkin sarjaan, tulisi ne muistaa sijoittaa keskenään samoihin luokkiin, että aineisto olisi yhteneväinen. Tämä vaatii kirjaston työntekijältä tarkkaavaisuutta.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Aiheen valinta

Tutkimukseni aiheena oli selvittää, kuinka yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmän tunteminen vaikuttaa asiakkaiden kirjastonkäyttöön. Halusin tietää, kuinka paljon asiakkaat huomioivat kirjaston käyttämää luokitusjärjestelmää ja kuinka paljon he sitä tuntevat. Vastauksista riippuen lähdin myös selvittämään asiakkaiden halua opetella luokitusjärjestelmää edes pintapuolisesti. Samalla tutkin myös, vaikuttaako kaunokirjallisuuden alaluokittelu kirjan genren mukaisiin luokkiin asiakkaiden kirjojen lainaamiseen ja kirjastonkäyttöön.

Ajatus muovautui pikkuhiljaa opintoihin liittyvän työharjoittelun aikana hyllyttäessäni palautunutta aineistoa. Itse kirjaston työntekijänä katson aineiston luokkanumeron, että osaisin suunnata oikealle hyllylle. Luokkanumeroa katsomalla osaan myös kertoa, minkälaisesta aineistosta on kyse. Lähdin miettimään, miten kirjaston asiakkaille nämä luokkanumerot aukeavat vai sanovatko ne heille yhtään mitään. Samalla tavoin minua on kiehtonut jo pidemmän aikaa Sulkavan kirjaston tapa järjestää osa kaunokirjallisuudesta omiksi luokikseen genren mukaan. Mietin, voisiko tällaisella jaottelulla olla vaikutusta asiakkaiden aineiston lainaamiseen ja kirjastonkäyttöön. Koska luokitusjärjestelmän tunteminen ja kaunokirjallisuuden alaluokittelu sivusivat aiheina toisiaan, päätin sisällyttää ne molemmat opinnäytetyöhöni. Kerroin aiheestani kirjaston henkilökunnalle ja heidän mielestään idea on toteutuskelpoinen.

4.2 Teemahaastattelu

Aiheeni on monimuotoinen ja laaja, joten päätin suorittaa tutkimukseni laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusmetodikseni valitsin teemahaastattelun. Tämä menetelmä mahdollistaa kommunikoinnin haastateltavan kanssa ja kysymysten ja vastausten tarkentamisen puolin ja toisin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35). Teemahaastattelu antaa myös mahdollisuuden palata edellisiin kysymyksiin, mikäli haastattelun edetessä tulee esiin uusia näkökulmia, jotka voivat liittyä

aikaisempaan keskusteluun. Samoin haastattelussa voi tulla ilmi yllättäviäkin mielipiteitä ja kommentteja, joihin voi tarpeen mukaan syventyä tarkemmin (Hyysalo 2006, 124).

Haastateltavat valitsin Sulkavan kirjaston asiakaskunnasta. Minulla ei ollut varsinaisia kriteerejä haastatteluvalinnoille. Jätin kuitenkin haastattelujen ulkopuolelle lapset ja nuoret, sillä heidän kirjastonkäyttönsä ei välttämättä vielä palvelisi tutkimustani. Tästä syystä asetin ns. alaikärajan haastateltaville n. 18 vuoteen. Työskennellessäni asiakaspalvelussa huomasin, ketkä asiakkaat voisivat olla mahdollisia haastateltavia, ja kysyin heiltä, saisiko heitä haastatella opinnäytetyötäni varten. Haastateltavakseni valikoitui 15 eri-ikäistä Sulkavan kirjaston käyttäjää. Lisäksi haastattelin Sulkavan kirjaston kirjastovirkailijaa saadakseni kirjaston henkilökunnan näkökulmaa aiheeseen.

4.3 Teemahaastattelurungon laatiminen

Teemahaastattelurunkoa (liite 1) laatiessani pyrin ensin taustoittamaan haastateltavan kirjastonkäyttöä, miten usein hän kirjastossa käy ja mitä palveluja siellä käyttää. Varsinaisen haastattelun päätin aloittaa kartoittamalla, millaiset mielikuvat haastateltavalla on luokitusjärjestelmästä. Vastauksista ja haastateltavan tietämyksestä riippuen päätin, millaisella termistöllä ja otteella haastattelu lähtisi etenemään.

Pyrin tuomaan haastattelurunkoon kaikki oleelliset otsikot ja teemat, mitä halusin lähteä tutkimaan: millaiset mielikuvat asiakkailla on luokitusjärjestelmästä? Kuinka hyvin he sitä tuntevat ja kuinka se vaikuttaa heidän kirjastonkäyttöönsä? Vastauksista ja tuntemustasosta riippuen, olisiko halua lähteä opettelemaan luokitusjärjestelmää? Lisäksi halusin tutkia myös sitä, kuinka kirjaston tapa luokitella kaunokirjallisuus alaluokkiin genren mukaan näkyy asiakkaiden kirjastonkäytössä, lainaustottumuksissa ja mielipiteissä. Lopuksi kysyin vielä, olisiko haastateltavilla mahdollisesti omia ideoita aineiston järjestämiseen ja luokitteluun.

Taustatietojen lisäksi haastattelurunkoon tuli kaikkiaan viisi suurempaa otsikkoa, joita lähdin purkamaan tarkentavilla kysymyksillä ja asiasanoilla. Pyrin pitämään otsikot selkeinä ja tarkentavat kysymykset avoimina, ettei haastattelusta tulisi turhan kaavamainen ja lomakemainen. Haastattelurunkoa laatiessani yritin nähdä kysymykset haastateltavien silmien kautta, ettei niistä tulisi liian virkakielisiä. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 66–67) mukaan jokainen haastateltava näkee kysymykset omien kokemustensa ja tietämyksensä kautta siinä missä haastattelijakin, ja näin vastaukset ja kommentit voivat olla hyvin toisistaan poikkeavia, vaikka samasta aiheesta puhutaan.

Kirjastoammattilaisen haastattelua varten (liite 2) lähdin liikkeelle samoilla teemoilla kuin kirjaston asiakkaidenkin haastattelurungossa. Tarkentavat kysymykset tein vastaamaan kirjaston henkilökunnan näkökulmaa. Aloitin taustoittamalla haastateltavan kirjastovirkailijan työhistoriaa ja pääasiallisia työtehtäviä, jonka jälkeen siirryin itse aiheeseen.

4.4 Haastatteluiden toteutus

Tein haastattelut heinä-elokuun aikana kesätöiden yhteydessä työpaikallani. Kaikki haastattelut tein kirjaston taukokuoneessa. Tila oli sopivan rauhallinen ja häiriötekijöitä oli mahdollisimman vähän. Haastatteluiden kesto vaihteli vajaasta kymmenestä minuutista jopa kahteenkymmeneen minuuttiin.

Kaikille haastateltaville kerroin etukäteen opinnäytetyöni aiheen ja että aion nauhoittaa käydyn keskustelun. Kerroin myös, että nauhoitukset tulevat vain omaan käyttööni ja heti kun olen kirjoittanut haastattelut puhtaaksi, poistan nauhoitukset. Samalla kerroin, että kukaan ei tule esiintymään omalla nimellään. Huomasin, että muutama kysytyistä henkilöistä epäröi, voiko heitä haastatella, jos he eivät tiedäkään mitään. Kerroin, ettei kyseessä ole testi, vaan tutkimushaastattelu. Osa haastatteluun kysytyistä pystyivät tulemaan haastateltavaksi heti, mutta osan kanssa sovittiin erikseen, että tulevat myöhemmin haastatteluun, kun heillä on enemmän aikaa.

Haastattelussa oli helppo näyttää asioita konkreettisesti puheen lisäksi. Esimerkiksi muutamalla haastateltavalla oli juuri lainattua aineistoa mukanaan haastattelutilanteessa, joita tarkastelemalla saimme keskusteluun uusia sävyjä ja konkreettisia esimerkkejä. Todella moni myös käytti käsiään ilmaistakseen jotakin, kuten näyttämällä missä suuntaa kirjastoa heidän käyttämänsä aineisto sijaitsi. Kaikkien haastateltavien kanssa en saanut kovin monisanaisia vastauksia, jolloin tein tarkentavia kysymyksiä enemmän. Näin varmistuin, että olin tulkinut vähäsanaiset vastaukset oikein. Aina kaikkia haastattelurungosta löytyviä kysymyksiä tai ajatuksia ei edes tarvinnut kysyä, kun haastattelu toi ne ilmi ilmankin.

Haastattelijana pyrin olemaan mahdollisimman objektiivinen ja luonteva. Ensimmäisten haastateltavien kanssa tosin oli havaittavissa kankeutta ja huomasin käyttäväni turhan kirjastokeskeisiä termejä, jotka jouduin selittämään auki haastateltavalle. Siinä saattoivat omatkin pasmat mennä hetkeksi sekaisin ja pientä epävarmuutta ilmeni. Haastatteluiden edetessä ja kertyessä olo kuitenkin rentoutui ja haastattelut menivät kaiken kaikkiaan hyvin. Muutamaan otteeseen haastattelun jälkeen mieleen nousi kysymyksiä, joita olisi voinut vielä kysyä, mutta sain kuitenkin jokaisesta haastattelusta hyvän kokonaisuuden. Suoritin haastattelua haastattelurungon mukaisessa järjestyksessä, välillä tehden tarkentavia kysymyksiä ja mieleen juolahtaneita ajatuksia. Huomasin, että jos aikaisemmassa haastattelussa on tullut mielenkiintoinen huomio tai termi haastateltavalta, käytin sitä myöhäisemmissä haastatteluissa.

Kirjastovirkailijaa haastattelin elokuun lopulla, jolloin olin jo tehnyt suurimman osan asiakashaastatteluista. Näin minulle oli ehtinyt tulla jo jonkinlainen peruskäsitys kirjaston käyttäjien mielteistä ja ajatuksista, joiden avulla pystyin tekemään sopivia tarkennuksia myös tähän haastatteluun. En kuitenkaan missään vaiheessa sanonut, mitä asiakashaastatteluissa oli puhuttu. En halunnut johdatella tätä haastattelua liiaksi ja halusin taata asiakashaastatteluissa lupaamani nimettömyyden.

4.5 Haastatteluiden purkaminen ja analysointi

Purin haastattelut käyttämällä Microsoft Word–tekstinkäsittelyohjelmaa. Tein jokaiselle haastattelulle oman tekstitiedoston, johon litteroin koko haastattelun. Kun kaikki haastattelut oli purettu, tein erilliset tekstitiedostot eri teemoille, joihin keräsin havaintoja jokaisesta yksittäisestä haastattelusta. Näin sain yleiskuvan, mitä mieltä haastateltavat olivat haastattelun eri aiheista ja aineistoa oli helpompi käsitellä, vertailla ja analysoida teema teemalta.

Haastatteluiden purkaminen oli hidasta, mutta helppoa. Kaikki haastateltavat puhuivat selkeällä äänellä, joten kirjoittaminen oli siltä osin vaivatonta. Toisinaan sekä oma että haastateltavan puhenopeus oli niin nopeatempoista, että nauhaa piti kelata monta kertaa, että kaiken sai kirjoitettua. Kaikki haastateltavat sanoivat mitä tarkoittivat, eikä ironiaa tai kaksoismerkityksiä liiemmin esiintynyt. Näin ollen haastattelupurkuhinkaan ei tarvinnut kirjoittaa erikseen mainintaa äänensävyistä tai todellisista mielipiteistä. Muutamassa tapauksessa haastateltava saattoi viitata johonkin konkreettiseen esineeseen haastattelutilanteessa, yleensä juuri lainaamaansa aineistoon. Nämä huomioin litteroinnissa. Tässä korostui, kuinka tärkeää oli litteroida haastattelu mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, kun tilanne oli vielä itsellä hyvin muistissa.

Pyrin kirjoittamaan haastattelut puhtaaksi nauhalta mahdollisimman pian haastattelun jälkeen, yleensä samana iltana. Kuten itse haastatteluissakin, myös litteroidessa olin aluksi hiukan kankea. Ensimmäisten haastatteluiden litterointiin meni enemmän aikaa kuin viimeisten haastattelujen, sillä jäin miettimään turhan tarkkaan haastattelujen sanajärjestyksiä, joilla ei ollut vastauksen sisältöön mitään vaikutusta. Myöhemmin kirjoitusrutiinin kehittyessä litterointi sujui lähes rutiinilla.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Haastatteluiden taustoitus

Haastattelin tutkimustani varten 15 Sulkavan kirjaston asiakasta. Haastateltavien ikä vaihteli 19–63 vuoden välillä ja heidän keski-ikänsä oli 36,6 vuotta. Taulukossa 4 näkyy, kuinka olen jakanut haastatteluihin osallistuneet henkilöt ikänsä puolesta kolmeen eri ryhmään.

Taulukko 4. Haastatteluihin osallistuneiden ikäjakauma

Haastateltavien ikä	Henkilöä haastateltavista
18–29 vuotta	6
30–49 vuotta	4
50–69 vuotta	5
Yhteensä	15

Aloitin haastattelut taustoittamalla asiakkaiden kirjastonkäytön tiheyttä ja kysymällä, mitä kirjaston palveluja he käyttävät kirjastossa asioidessaan. Tämä jako on nähtävissä taulukossa 5.

Taulukko 5. Kirjastonkäytön tiheys

Kirjastonkäytön tiheys	Henkilöä haastateltavista
Vähintään kerran viikossa	4
1-2 kertaa kuukaudessa	8
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	1
Todella vaihtelevasti, ei tarkkaa arviota	2
Yhteensä	15

Neljä haastatelluista pyrki käyttämään kirjastoa vähintään kerran viikossa. He jakautuivat tasan ikäryhmien 30–49-vuotiaiden ja 50–69-vuotiaiden välillä.

Pääasiassa he lainaavat kauno- ja tietokirjallisuutta ja toisinaan lehtiä. Kaksi kertoi käyttävänsä myös kirjaston kaukolainapalvelua.

Enemmistö, eli kahdeksan haastatelluista, kertoi käyttävänsä kirjastoa kerran tai kahdesti kuukaudessa. Siinä ei ollut suuria eroja eri ikäryhmien kesken. Muutama heistä kertoi, että heillä olisi mielenkiintoa käydä useamminkin, mutta muut kiireet ja vapaa-ajan puute tekevät siitä mahdotonta. Osa kertoi lainaavansa kerralla niin paljon, että kirjastossa ole tarvetta käydä kuin kerran kuukaudessa. Myös Internetin kautta käytettävä lainojen uusimismahdollisuus vaikutti kirjastonkäyttöön. Kirjastossa ei tarvitse erikseen käydä lainoja uusimassa, vaan sen voi tehdä itse kirjaston verkkosivuilla kotoa käsin. Tässä ryhmässä kirjastoa käytettiin muutenkin monipuolisesti. Lainausta ei rajoittunut vain kirjoihin, vaan myös lehdet, musiikki ja elokuvat liikkuvat tässä ryhmässä hyvin. Lisäksi haastatteluiden ainoa tietokoneen käyttäjä ja kopioiden ottaja löytyi tästä ryhmästä.

Kaksi haastatelluista käytti kirjastoa niin vaihtelevasti, etteivät he osanneet sanoa mitään tarkempaa arviota, kuinka usein he käyttävät kirjastoa. Vain yksi kertoi käyttävänsä kirjastoa harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Harvemmin tai vaihtelevasti kirjastoa käyttivät nuoremmat käyttäjät ikäryhmästä 18–29-vuotiaat. Syiksi näihin kerrottiin opiskelu- ja työkiireet ja oman lukuinnon vaihtelevuus. Opiskelu vaikutti osalla voimakkaasti kirjastonkäyttöön. Mikäli koulussa oli tentti tulossa, haettiin kirjastosta siihen liittyvää materiaalia. Tuolloin vapaa-ajan lukeminen jäi vähemmällä ja kirjastonkäyttö keskittyi pelkästään opiskelua varten tehtäviin aineistohakuihin. Kirjastoa harvemmin kuin kerran kuussa käyttävä henkilö kertoi aikaisemmin käyttäneensä kirjastoa useammin, mutta työkiireiden takia enää sille ei löydy kunnolla aikaa.

Tulevissa kappaleissa kerron tarkemmin haastattelujen tuloksista. Haastatteluista otettujen suorien lainauksien edessä oleva kirjain- ja numeroyhdistelmä kertoo, kuinka monennessa haastattelussa henkilö on lainauksen sanonut. Esimerkiksi viidentenä haastateltu henkilö ilmoitetaan muotoa H5.

5.2 Luokitusjärjestelmän tunteminen ja sen vaikutus kirjastonkäyttöön

Ensimmäiseksi halusin kartoittaa, mitä asiakkaille tulee mieleen termistä ”luokitusjärjestelmä”. Haastateltavien mielikuvat ja vastaukset vaihtelivat laidasta laitaan. Kaikki osasivat yhdistää sen kirjaston tapaan pitää kirjaston aineisto järjestyksessä. Tosin luokitusjärjestelmä, aineistoihin merkatut tarrat, hyllyopasteet ja fyysiset hyllypaikat menivätkin käsitteinä usealla sekaisin. Osa piti luokitusjärjestelmää hankalana, epäloogisena, haastavana mutta tehokkaana järjestelmänä. Toisille taas järjestelmä oli loogisen oloinen, vaikkei sitä itse erityisemmin tunne.

H1: ”... niissä kirjoissa on aina siinä teipissä niitä numeroita toistensa perään, millä ajattelen olevan jotain tekoa tän luokitushässäkän kanssa?”

H11: ”Kyl mie yritän kattoo niitä, mutta miusta ne on jotenkin niin epäloogisia. Mie jätän ne vaan huomioimatta.”

H5: ”Minä ylleensä niistä numeroista sitten, sitten katon sieltä että missä osiossa on vaikka ruokakirjat, ja sit minä menen sinne ja katon sieltä ne numerot.”

Aineiston jakaminen kymmeneen eri pääluokkaan oli suurimmalle osalle haastateltavalle uusi tieto. Osa nuoremista haastateltavista muisteli kuullensa sen kouluajoilta kirjastonkäytön opetuksen yhteydessä, mutteivät välttämättä olisi sitä itse muistaneet, että luokkia oli juuri kymmenen tai mitä eri aihepiirejä ne pitävät sisällään. Vaikka luokkien lukumäärä ei tuntunut tutulta, olivat useimmat huomanneet, että eri aiheita löytyy eri paikoista. Osa haastateltavista kertoi tunnistavansa luokkia aihepiireistä, joita itse käyttävät eniten, kuten rajatieto, puutarhanhoito, taide sekä kasvatustieteet. Useaan otteeseen kävi ilmi, kuinka suurpiirteisesti haastateltavat mielessään jakavat kirjaston osiin. Parhaimmillaan jako tapahtui lehtiin, lasten ja nuorten kirjoihin ja aikuisten kirjoihin. Näiden jakojen sisällä kaikki aineisto olisi sitten aakkosjärjestyksessä.

Suurin osa, eli kaikkiaan 12 haastateltavaa uskoi, että heidän kirjastonkäyttönsä muuttuisi, mikäli he tuntisivat kirjaston käyttämää luokitusjärjestelmää paremmin.

Vain kaksi haastateltavista ei uskonut asialla olevan heihin mitään vaikutusta. Yksi haastateltava ei osannut sanoa, olisiko asialla häneen vaikutusta vai ei.

Oma aktiivisuus nousi esille monen haastateltavan kanssa erilaisissa yhteyksissä. Luokituksen tuntemattomuus ei haittaa, jos on itse utelias ja valmis käyttämään hiukan aikaa aineiston selailuun ja tutustumiseen. Tällöin etsimänsä löytää, ennemmin tai myöhemmin. Kirjaston henkilökunnan tärkeys korostui myös. Mikäli luokitusta ei tunne, tulee helposti käännettyä kirjastoammattilaisen puoleen. Toisten mielestä taas oma aktiivisuus lisääntyy silloin, jos luokitusjärjestelmää tuntisi paremmin; olisi itsenäisempi, hakeutuisi haluamilleen hyllyille ja kirjastossa asiointi nopeutuisi ja helpottuisi. Näin ollen ei tarvitsisi välttämättä myöskään ”vaivata” kirjaston henkilökuntaa.

Haastatteluissa kävi monesti ilmi, kuinka aineiston fyysinen sijoitus hyllyihin ja hyvät hyllyopasteet kertovat asiakkaille paljon enemmän kuin aineistosta löytyvät luokkanumerot, joihin vain harva kiinnitti huomiota. Aineistoa tarkkaillessa huomioitiin kirjan nimi, kirjailija ja missä aineisto sijaitsee. Hyllymerkinnöissäkään huomio ei kiinnittynyt luokkanumeroon, vaan sanalliseen selitykseen, joka avasi luokkanumeron sisällön, esimerkiksi: 67.451 Koirat.

H1: ”Niitä numeroita ei tule noteerattua sen kummemmin... Tälleen asiakasnäkökulmasta ehkä se hyllyjärjestys on tärkein.”

Luokkanumeroihin kiinnitettiin huomiota lähinnä aineistohakuja tehdessä kirjaston tietokannasta. Tällöin asiakas ottaa itselleen ylös teoksen tekijän ja nimen lisäksi myös hyllynumeron ja lähtee niiden perusteella etsimään oikeaa hyllyä. Esimerkiksi jos etsitty teos löytyy luokasta 67, huomaa asiakas olevansa lähellä oikeaa hyllyä, kun vastaan alkaa tulla muita numerolla kuusi alkavia luokkanumeroita.

5.3 Luokitusjärjestelmän opetteleminen

Kysyessäni haastateltavien halukkuutta opetella tuntemaan luokitusjärjestelmää mielipiteet jakoutuivat suurin piirtein kahtia. Kaiken kaikkiaan kahdeksan

haastateltavaa 15:stä halusi oppia tuntemaan luokitusjärjestelmää paremmin. Kaksi heistä tosin ei kokenut opetteluun tarvetta ajankohtaiseksi nyt, mutta tulevaisuudessa esimerkiksi opiskelujen edetessä tai toiselle paikkakunnalle muuttamisen takia kirjastonkäyttökin muuttuisi ja täten opetteluun tarve muuttuisi. Taso, miten perusteellisesti luokitusta haluttiin oppia, oli yhteneväinen. Kaikille oppimaan halukkaille riittäisi pintapuolinen tunteminen, kuten kymmenen pääluokan ja niiden aihepiirien opettelu. Kaksi haastateltua olisivat lisäksi valmiita perehtymään itseään kiinnostaviin pääluokkiin tarkemmin ja yksi harkitsi asiaa, mikäli pääluokkien opettelu sujuisi hyvin ja löytyisi jokin aihepiiri, joka voisi itseään kiinnostaa enemmän.

Ne kahdeksan, jotka halusivat oppia tuntemaan luokitusjärjestelmää paremmin, halusivat mieluummin opetella sitä itsenäisesti esimerkiksi selkeiden hyllyopasteiden tai reittivihkosten avulla kuin kirjaston henkilökunnan avustuksella. Itsenäisen opetteluun perusteiksi mainittiin muun muassa oma itsenäinen luonne ja aktiivisuus sekä kirjaston hakukoneiden käytön helppous. Kaksi haastatelluista halusi kirjaston työntekijän järjestämän kirjastokierroksen, ja yksi halusi ensin opetella itsenäisesti ja pyytää apua vasta tarvittaessa.

H7: ” ... ehkä se itseoppiminen on mulle se omin.”

H15: ”Ehkä semmonen ”olet tässä” – tyylinen plakaatti minkä varmasti näkee tullessaan sisään ois helppo, ehkä lisäksi joku lappu jonka avulla osais opetella itekseen. Sitten vois olla hyvä että opastusta saisi tarvittaessa. Ehkä kuitenkin joku ite luettava simppele opas ois paras.”

Neljä haastateltavissa ei halunnut oppia tuntemaan luokitusjärjestelmää sen kummemmin ollenkaan. Syiksi mainittiin muun muassa tuttu kirjasto, kuinka sitä on helppo käyttää kun tuntee paikat ja selkeät hyllyopasteet, jolloin kirjat löytää itsekin ilman sen kummempaa tuntemusta. Mikäli hyllyopasteet eivät riitä, niin kirjaston henkilökunnalta on helppo mennä kysymään apua. Yksi haastateltavista piti nimenomaan siitä sosiaalisesta kanssakäymisestä kirjaston henkilökunnan kanssa, ja kuinka he yhdessä etsivät hänelle sopivaa luettavaa. Kirjaston henkilökunnan palvelualltius ja ystävällisyys saikin kiitosta usean haastateltavan toimesta. Kolme haastateltavista koki tuntevansa luokitusta tarpeeksi hyvin jo nyt, joten lisäopettelulle ei näin nähty tarvetta.

H10: ” ... mie niinku tykkään taas että se kirjastonhoitaja kyllä tietää.”

H5: ” ... miun on niin helppo kysyy teiltä, mistä löytyy mitäkin.”

Haastattelun päätteeksi kysyin vielä, olisiko haastateltavilla jonkinlaisia omia ideoita tai mielipiteitä kirjaston luokitukseen tai hyllytykseen liittyen. Tähän kohtaan tuli kommentteja hyvin niukasti. Varsinaiseen luokitukseen ja hyllytykseen ei tullut uusia ideoita, miten aineisto pitäisi järjestää. Sulkavan kirjasto sai kuitenkin kehuja aineiston selkeästä järjestämisestä, uutuusien esillepanosta ja uutuusien nopeasta kiertämistahdista. Muutama haastateltava olisi kuitenkin toivonut myös isoa luokitusjärjestelmän kattavaa taulua tai kaaviota esille kirjastoon, josta olisi helposti nähtävillä kaikki numeroluokat ja aihepiirit.

5.4 Kaunokirjallisuuden alaluokittelun vaikutus kirjastonkäyttöön

Yhdeksän haastateltavaa koki, että kaunokirjallisuuden alaluokittelu helpottaa heidän kirjastonkäyttöään ja olivat tyytyväisiä kyseiseen järjestelyyn. Heidän mukaansa kirjastosta on näin löytynyt heille mieleistä lukemista helposti ja kun järjestelmän on oppinut, on aineiston etsimisestä tullut nopeaa.

H10: ”Niin paljon en löytäs sitä lukemista mistä itte tykkään.”

H6: ”... sieltä miulle on valikoitunu ihan selvästi ne hyllyt missä mie asioin.”

Useampi haastateltava luonnehti itseään ns. ”fiilislukijaksi”. Tällä tarkoitettiin sitä, kuinka välillä on sellainen olo, että tekee mieli lukea kevyempää viihdettä, oikein kunnan hömppää, kun taas toisinaan tekee mieli jotain jännittävää. Tällaiseen tarkoitukseen kaunokirjallisuuden alaluokittelu on omiaan: asiakas tietää heti, mille hyllylle suunnata ja mistä löytyy omaan mielentilaan sopivaa kirjallisuutta. Moni koki kirjojen löytyvän näin nopeammin, jos oli jo valmiiksi tiedossa, minkä tyylinen etsitty kirja on. Näin ei tarvitsisi etsiä haluttua kirjaa kaikkien mahdollisten kaunokirjallisten teosten seasta, vaan pienemmästä joukosta.

H12: ”...minä tuskastuisin siihen etsimiseen.”

Tällaisissa tapauksissa ei välttämättä tarvinnut edes etsiä mitään tiettyä kirjaa tai kirjailijaa, vaan pystyi selailemaan itseään kiinnostavan kirjallisuuden seasta itselleen ennestään tuntematonta uutta luettavaa. Sen lisäksi, että halutunlaiset kirjat löytyvät helposti, myös se aineisto, joka ei kiinnosta, on helppo ohittaa. Esimerkiksi mikäli jännityskirjallisuus ei itseä kiinnosta, voi sen alueen kirjallisuuden hypätä kokonaan yli.

Heille, jotka ovat käyttäneet Sulkavan kirjaston lisäksi muitakin kirjastoja, joissa kyseisenlaista jaottelua ei ole ollut, on tällainen erittelytapa saattanut vaatia totuttelua. Myöhemmin sitä on kuitenkin oppinut arvostamaan, kun ajatus on auennut. Järjestely nähtiin mukavana vaihteluna ja kirjaston henkilökunnan työpanosta arvostettiin, kun tällainen jaottelu on alkujaan aloitettu ja jaksettu pitää yllä. Toisaalta eri kirjastojen erilaiset alaluokittelutavat tai sen puuttuminen kokonaan voivat hämmentää. Tämä on voinut vaikuttaa asiakkaiden kirjastonkäyttöön, kun pitäisi jokaisessa kirjastossa erikseen miettiä, että mikä tapa tässä kirjastossa on käytössä. Eräs haastateltavista olisikin toivonut, että kaunokirjallisuuden luokittelulle voisi olla yksi maanlaajuinen yhtenäinen tapa järjestää kaunokirjallisuus.

H13: ”... kun on tottunu asioimaan sen verran monella paikkakunnalla, ni se sinänsä aiheuttaa hämmennystä että kaikissa paikoissa on erilainen systeemi. Jolloin sit se [luokkien opettelu ja aineiston etsiminen] aina lähtee taas nollasta että, et joko käyttäis aina samaa kirjastoa tai sitten niillä ois yhtenäinen se systeemi.”

Kuusi haastateltavaa sanoi, ettei alaluokittelu vaikuta heidän kirjastokäyttäytymiseensä. He perustelivat sitä sillä, etteivät he ole ymmärtäneet tai huomanneet erillisten luokkien ja väritarrojen merkitystä. Heistä kaksi oli sitä mieltä, ettei erilleen otetuista luokista löydy heille mieleistä kirjallisuutta, vaan he lukevat mieluummin luokittelemattomia kirjoja.

Eräs haastateltavista ei ollut kiinnittänyt huomiota erilliseen merkintöihin sen takia, että hän pyytää kirjaston henkilökuntaa suosittelemaan hänelle lukemista, eikä näin tule itse seuranneeksi ollenkaan, mitä merkkejä kirjoista löytyy tai ei löydy.

H5: ” Mie en oo itse asiassa ikinä kiinnittäny niihin huomioo ees. Siis oon mä huomannu että ne on, mutta en mä oo niinku, tajunnu et miks, ja mikä on mikäkin väri ja...”

H4: ” Mä oon huomannu, et niitä merkkejä on, mutta tota ei se silleen mun... Ei se vaikuta.”

Kun kerroin ja avasin heille, jotka eivät olleet eri luokkia huomioineet tai tajunneet, pitivät he sitä kuitenkin näppäränä ratkaisuna ja ymmärtävät, miten se voi helpottaa joidenkin kirjastonkäyttöä. He kuitenkin epäilivät, tulisiko heidän kirjastonkäyttönsä muuttumaan siitä huolimatta, että erittelyn merkitys on nyt heillekin tutumpi. Vaikka luokitusjärjestelmää tuntisikin paremmin, ei se välttämättä tarkoita sitä, että se vaikuttaisi suoraan kirjastonkäyttöön. Moni haastatelluista myönsi, että silloin luultavasti tulisi enemmän hakeuduttua itse haluamilleen hyllyille eikä tulisi niin usein kääntyä kirjaston henkilökunnan puoleen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Luokitusjärjestelmän huomioiminen ja tunteminen. Kaiken kaikkiaan luokitusjärjestelmää tunnettiin vaihtelevasti. Kaikki haastateltavat tunnistivat sen kirjastojen tavaksi säilyttää ja järjestää aineistoa erilaisten numerokoodien ja tarrojen avulla. Osalle kuitenkin itse luokitusjärjestelmä ja hyllysijoitus tarkoittivat samaa asiaa.

Haastateltavat voidaan jakaa luokitusjärjestelmän tuntemisen perusteella kolmeen eri ryhmään.

1. Tuntevat suurin piirtein pääluokat ja useammin käyttämistään luokista myös alaluokkia: 5 henkilöä
2. Tuntevat luokitusjärjestelmää hieman, mutta pääasiassa tarkkailevat aineiston fyysistä sijaintia: 5 henkilöä
3. Eivät tunne luokitusjärjestelmää ollenkaan, keskittyvät vain aineiston fyysiseen sijaintiin, hyllyopasteisiin ja kirjaston henkilökunnan apuun: 5 henkilöä

Tutkimuksessa kävi ilmi, ettei ikä tai kirjastonkäyttötiheys vaikuta ratkaisevasti siihen, kuinka hyvin kirjaston luokitusjärjestelmää tunnetaan. Tämä voi tulla yllätyksenä, sillä nuorille on koulussa opetettu kirjastonkäyttöä ja oppien olettaisi olevan paremmin muistissa kuin vanhemmalla väestöllä, joille ei välttämättä ole minkäänlaista kirjastonkäytön opetusta ikinä annettukaan. Tuntemiseen vaikuttivat lähinnä oma mielenkiinto perehtyä aiheeseen ja oma aktiivisuus kirjastoa käyttäessä.

Luokitusjärjestelmän opettelu. Kysyttäessä halukkuudesta opetella luokitusjärjestelmää, haastatteluihin osallistuneet pystyi mielipiteidensä puolesta jakamaan neljäksi eri ryhmäksi.

1. Haluavat opetella tuntemaan luokitusta paremmin: 6 henkilöä
2. Eivät halua opetella luokitusjärjestelmää ollenkaan: 4 henkilöä
3. Haluavat opetella, mutteivät koe sitä ajankohtaiseksi juuri nyt: 2 henkilöä

4. Kokee tuntevansa luokitusjärjestelmää tarpeeksi, ei tarvetta lisäopettelulle: 3 henkilöä

Tutkimuksessa kävi ilmi, että vaikka kaikista 15 haastatellusta henkilöstä 12 uskoi luokitusjärjestelmän paremman tuntemisen vaikuttavan heidän kirjastonkäyttönsä, vain kuusi heistä oli halukas opettelemaan luokitusjärjestelmää. Kolme kertoi, että vaikeivät he tunnekaan luokitusjärjestelmää sen tarkemmin, ovat he siitä huolimatta saaneet kirjastosta jotain lainattua ja osaavat kirjastoa käyttää tarpeidensa mukaan riittävästi nykyisellä tietämyksellään. Tuntemisen koettiin vaikuttavan niin, että kirjastossa asiointi olisi itsenäisempää ja nopeampaa, mutta harva haastatelluista koki, että sen tarvitsisi sitä olla. 12:sta kolme tunsikin jo luokitusjärjestelmää omasta mielestään tarpeeksi. He kertoivat hakeutuvansa nyt haluamilleen hyllyille ja osaavat tunnistaa aineistoryhmiä paremmin kuin ennen luokitusjärjestelmään perehtymistä. He pystyivät siis kokemuksensa kautta sanomaan, että tunteminen on vaikuttanut heidän kirjastonkäyttönsä.

Kaunokirjallisuuden alaluokittelu. Kaunokirjallisuuden jakaminen alaluokkiin genren mukaan jakoi haastateltavat suurin piirtein kahtia. Yhdeksän haastateltavista käyttää tällaista jakoa käyttäessään kirjastoa. He ovat kokeneen sen helpottavan mieluisan aineiston löytämistä ja nopeuttavan kirjastonkäyttöä. Sen sijaan kuusi haastatelluista kertoi, ettei tällainen jako vaikuta heidän kirjastonkäyttönsä. Syiksi mainittiin, ettei jaotellun aineiston seasta löydy heille mieluista lukemista tai tällaista jakoa ei ole tullut edes huomioitua.

Taulukko 6. Kaunokirjallisuuden alaluokittelun huomioiminen ikäryhmittäin

Ikäryhmä	Käyttää/huomioi	Ei käytä/ei huomioi	Yhteensä
18–29 vuotta	3	3	6
30–49 vuotta	2	2	4
50–69 vuotta	4	1	5
Yhteensä	9	6	15

Taulukkoon 6 olen jakanut haastatteluiden perusteella ne, jotka käyttävät kirjastonkäytössään kaunokirjallisuuden alaluokittelua hyödykseen löytääkseen mieluisaa aineistoa. Ainoa ikäryhmä, jonka kirjastonkäyttöön kyseinen alaluokittelu näytti vaikuttavan, oli varttuneempi ikäryhmä eli 50–69-vuotiaat. Muissa ikäryhmissä alaluokittelu jakoi mielipiteet tasan kahtia. Tulosta voi perustella sillä, kuinka kirjastoa useita vuosia, jopa vuosikymmeniä käyttäneet henkilöt ovat löytäneet itselleen mieluisan kirjallisuuden lajin, jonka kaltaisia teoksia he haluavat lainata jatkossakin. Mikäli tämä kaunokirjallisuuden genre on otettu erilleen Sulkavalla, tulee sinne myös hakeuduttua.

Kuten taas taulukosta 7 näkyy, kirjastonkäyttötiheydellä tuntuu olevan asian kanssa enemmän tekemistä kuin iällä. He, jotka käyttävät kirjastoa viikoittain tuntuvat huomioivan ja käyttävän alaluokittelua herkimmin. Kuukausittain ja vaihtelevasti kirjastoa käyttävät eivät eronneet tässä asiassa toisistaan. Kummassakin ryhmässä esiintyi tasaisesti heitä, jotka käyttävät alaluokittelua hyödykseen kirjastonkäytössä ja heitä, jotka eivät näin tee. Harvemmin kuin kerran kuukaudessa kirjastoa käyttävä haastateltava taas koki alaluokittelun vaikuttavan hänen kirjastonkäyttönsä ja tietyillä aihealueilla tulee hakeuduttua helposti. Näin kirjastonkäyttö on myös nopeampaa ja itsenäisempää, kun haluttu aineisto on nostettu selkeästi esille.

Taulukko 7. Kirjastonkäyttötiheyden vaikutus kaunokirjallisuuden alaluokittelun käyttöön

Käytön useus	Käyttää/huomioi	Ei käytä/ei huomioi	Yhteensä
Viikoittain	3	1	4
Kuukausittain	4	4	8
Harvemmin	1	-	1
Vaihtelee	1	1	2
Yhteensä	9	6	15

Kaunokirjallisuuden alaluokittelu genren mukaisiin luokkiin, niiden erikseen merkitseminen ja hyllyttäminen voi siis olla hyödyllinen apuväline asiakkaiden kirjastonkäyttöön. Varsinkin heille, jotka lukevat mielellään jotain tiettyntyylistä

kirjallisuutta tällainen erottelu nopeuttaa kirjastossa asiointia ja mieluista luettavaa löytyy vähemmällä vaivalla. Myös genren sisäiset uutuuskirjat tulee näin huomioitua paremmin. Vaikka tällainen luokkajako voi auttaa joitakin asiakkaita löytämään halutunlaista lukemista, se ei suoranaisesti tyrkytä tai ohjaa ihmisiä jonkin yhden tai muutaman kaunokirjallisuuden lajin pariin. Kuten haastatteluissakin paljastui, ei tämä alaluokittelu ja kirjojen erilainen esille nostaminen vaikuta kaikkien kirjastonkäyttöön. Onkin asiakkaan oma valinta, minkälaista kirjallisuutta hän haluaa lukea ja minkälaiden kirjojen kanssa hän astuu kirjastosta ulos.

Eräässä haastattelussa tuli tämä näkökulma esille, miten kaunokirjallisuuden alaluokittelu saattaa yksipuolistaa ihmisen lukutottumukset. Jos alaluokittelu helpottaa tietynlaisen kirjallisuuden löytämisen, niin tuleeko kirjaston muuta materiaalia käytettyä sitten niin paljoa. Pohdimme haastateltavan kanssa, jäisikö sieltä kirjaston hyllyiltä helmiä löytymättä, kun aineiston selailu saattaisi jäädä vähemmälle. Kirjastovirkailijan haastattelussa otin tämän näkökulman esille, mutta hän ei kuitenkaan nähnyt sen menevän niin. Hänen näkemänsä mukaan sellaisia asiakkaita, jotka lukisivat vain yhtä tiettyä kirjallisuuden lajia, on hyvin vähän, jos laisinkaan, sillä kyllä kaikki välillä kuljeskelevat muillakin hyllyillä kuin sillä eniten käyttämällään.

Haastatteleman kirjastovirkailija korosti tässä myös kirjaston henkilökunnan aktiivisuutta. Asiakkaille voi tarjota esimerkiksi uutuushyllystä uutuuksia tai jos tietää ja tuntee asiakkaan lukutottumuksia, niin voi vihjaista, että tällainen voisi kiinnostaa, vaikkei tämä välttämättä juuri siitä ”omasta” luokasta olekaan. Tällä tavoin asiakas voikin innostua uudenlaisesta kirjallisuudesta, ja hakeutuukin ensi kerralla itse uusille hyllyille uusien kirjojen pariin. Oma aktiivisuus, asiakkaiden kanssa vaihdetut kommentit ja mielipiteet auttavat myös kirjaston henkilökuntaa työssään.

Kaunokirjallisuuden alaluokittelua ei koettu varsinaisesti hankalaksi, mutta ennen kuin sen on huomannut, on kirjoja saattanut jäädä hyllyyn. He, jotka eivät olleet huomioineet kaunokirjallisuuden jakoa tai pääsääntöisesti käyttivät muuta kuin Sulkavan kirjastoa, saattoivat etsiä haluamaansa aineistoa vain luokittelemattomien romaanien seasta ja ihmetellä, miksi kirja ei ole paikallaan.

Kirja saattoi olla sijoitettuna johonkin kaunokirjallisuuden alaluokkaan. Jos asiakkaalla ei ollut tietoa tällaisesta jaosta, hän saattoi ajatella, että kirja on lainassa ja etsii sitä jokin toinen kerta. Näin kirja saattoi jäädä hyllyyn, vaikka se paikalla olikin. Tätä kävi myös toisin päin. Asiakas on löytänyt jonkun yhden luokan ja huomannut tässä olevan kaunokirjallisuutta ja ihmetellyt, miksi etsitty kirja ei ole tässä tai miksi kaunokirjallisuutta on näin vähän tai ihmetellyt aakkosten hyppimistä, kun viereisellä hyllyllä aakkoset alkavat taas alusta.

Kaiken kaikkiaan luokitusjärjestelmän tunteminen ja sen vaikutus kirjastonkäyttöön on täysin ihmisestä itsestään kiinni, johon eivät ole ratkaisevasti vaikuttaneet käyttäjän ikä tai kuinka usein hän käyttää kirjastoa. Suuri osa uskoi kirjastonkäytön muuttuvan, mikäli luokitusjärjestelmää tuntisi paremmin, mutta sen opettelua ei nähty kuitenkaan aiheellisena, sillä kirjastoa osaa käyttää muutenkin. Luokitusjärjestelmää, alaluokittelua ja tarroja suurempi vaikutus kirjaston asiakkaiden kirjastonkäyttöön näytti olevan aineiston fyysisellä sijoittelulla ja selkeillä hyllyopasteilla joko kirjahyllyjen päädyissä taikka hyllyjen reunoissa. Monet haastatelluista olivat sitä mieltä, ettei tarrojen väreihin tai numerosarjoihin kiinnitä ollenkaan huomiota, mikäli itse tietää, että haluttu aineisto löytyy juuri tästä kohtaa kirjastoa. Sulkavan kirjastossa hyllyjen päädyissä on selkeästi kerrottu, mitä aineistoa kyseisestä hyllystä löytyy. Paperilapulle on kirjoitettu sekä luokkanumeroin että kirjallisesti hyllyn sisältö. Lisäksi hyllyjen reunoissa on jokaisen aineiston kohdalla alkavan luokan luokkanumero ja kirjallinen selvitys. Useat haastateltavista kertoivat osaavansa suunnistaa näiden opasteiden perusteella kirjastossa, vaikeivät luokkanumeroita tuntisikaan.

Otantajoukkoni on pienehkö, vain 15 henkilöä, joten mitään yleispäteviä johtopäätöksiä en voi näistä tuloksista tehdä. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa-antavia. Samanlaisia tutkimuksia kirjaston luokitusjärjestelmän tuntemisesta ei ole aikaisemmin tehty, joten tuloksia on vaikea lähteä vertaamaan mihinkään. Hiukan vastaavanlaista aihetta sivuaa kuitenkin Oulun kirjastossa tehty kirjojen aihepiirijakoa tehty tutkimus, josta kerrotaan Päivi Jokitalon artikkelissa (2011, 13). Tutkimuksessa kirjaston asiakkaita pyydettiin järjestämään eriaiheisia kirjoja suurempien otsikoiden alle sen mukaan, mihin he uskoivat kirjan parhaiten kuuluvan. Tutkimuksen keskiössä olivat asiakkaiden mielipiteet, odotukset ja

huomiointikyky kirjastoa käyttäessä. Vaikka tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, miten kirjaston asiakaspalvelua saisi kehitettyä ja kirjaston aineistoa asiakasnäkökulmasta selkeämmin esille, sai siitä myös osviittaa, kuinka asiakkaat itse järjestelisivät kirjaston aineistoa ja millaiset heidän mielikuvansa aiheesta ovat. Tässä aineiston luokitustehtävässä ne asiakkaat, jotka käyttivät kirjastoa säännöllisesti, käyttivät tehtävään enemmän aikaa kuin he, jotka käyttivät kirjastoa vähemmän. Artikkelissa kerrottiin, että vaikka he olivat säännöllisiä käyttäjiä, ei se tarkoittanut suoraan sitä, että he kaikki tuntisivat luokitusjärjestelmää ennestään paremmin kuin he, jotka käyttävät kirjastoa harvemmin. Tämä tukee omia tutkimustuloksiani siitä, kuinka luokitusjärjestelmän tunteminen ei ole suoraan verrannollinen siihen, kuinka usein asiakas kirjastoa käyttää.

Kaunokirjallisuuden alaluokittelusta taas on aikaisempia tutkimuksia enemmän, ja niiden tulokset ovat samankaltaisia omieni kanssa. Näitä tuloksia on saatu muun muassa Kurikan kirjastosta (Kuivämäki 1999, 41) sekä Lohtajan kirjastosta (Saarti 1992, 24), joissa molemmissa on käytössä omanlaisensa tapa luokitaa ja hyllyttää kaunokirjallisuutta genren mukaisiin alaluokkiin. Näidenkin tutkimusten ja kokemusten mukaan hyllyluokittelu on otettu pääasiassa hyvin vastaan ja sitä on käytetty. Varsinkin Saartin artikkelissa (1992, 22–24) todettiin, ettei tällainen jako välttämättä ohjaa ja vaikuta asiakkaan lainaustottumuksiin tai kirjastonkäyttöön, mikäli asiakas ei itse anna sen vaikuttaa. Tämä sama periaate pätee myös Sulkavan kirjastossa ja heidän asiakkaissaan.

7 POHDINTA

Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen opinnäytetyöni aihevalintaan ja niissä esittämiini tuloksiin. Alustava pelko, että haastatteluissa ei esiintyisi hajontaa vastausten välillä, osoittautui turhaksi ja kerättyä aineistoa oli mielekästä työstää ja analysoida.

Haastattelemallani kirjastovirkailijalla oli mielestäni pessimistiset mielikuvat siitä, kuinka hyvin asiakkaat tuntevat luokitusjärjestelmää ja hiukan optimistiset mielikuvat siitä, kuinka asiakkaat käyttävät ja hyödyntävät kaunokirjallisuuden alaluokitusta. Hänen mukaansa opiskelijat ja nuoremmat kirjastonkäyttäjät tuntevat luokitusjärjestelmää paremmin kuin varttuneemmat käyttäjät. Hänen mukaansa se johtuu siitä, että heille on koulun aikana opetettu kirjastonkäyttöä eikä kaikki ole vielä unohtunut. Opiskelijat taas hakevat koulutukseensa liittyvää materiaalia kirjaston kautta, ja näin he osaavat suuntautua tarvitsemilleen hyllyille luontevammin kuin muut asiakkaat. Tutkimuksissani kävi kuitenkin ilmi, ettei opiskelijoiden ja nuorempien kirjastonkäyttäjien tietämys paljoakaan eronnut muiden kirjaston asiakkaiden tietämyksestä. Kirjastovirkailija oli oikeassa siinä, että näin on joidenkin osalta, mutta huomasi, ettei kaikkien. Kyse oli enemmänkin ihmistyyppistä kuin iästä tai kirjastonkäytön useudesta.

Samankaltaista hajontaa näkyi myös kaunokirjallisuuden alaluokittelun suhteen. Vaikka kirjaston henkilökunnan mielestä käytetty systeemi on kätevä ja selkeyttävä, eivät kaikki asiakkaat sitä kuitenkaan käytä. Asiakkaiden kommentit kaunokirjallisuuden luokittelusta olivat enimmäkseen positiivisia, mutta myös neutraaleja mielipiteitä esitettiin. Mitään negatiivista sanottavaa luokittelusta ei haastatteluissa ilmennyt, eikä haastatteleman kirjastovirkailijakaan ole sellaista asiakaspalvelutilanteissa kuullut. Alaluokittelu ei kuitenkaan ole niin paljoa asiakkaiden käytössä, kuin kirjaston henkilökunta ilmeisesti olettaa, vaikka se käytetty onkin.

Moni haastateltava painotti luokkanumeroiden sijaan aineiston fyysistä sijoittelua ja selkeitä opastauluja. Itse YKL-taulukkoa ei ole laitettu kirjastossa esille minnekään, vaikka sellainen on olemassa kirjaston takahuoneessa. Se otetaan esille lähinnä vain koululaisten kirjastonkäytönopetustilaisuuksissa. Tämä taulu

olisi kuitenkin hyvä löytyä myös jostain esiltä, että kirjaston asiakkaat voisivat halutessaan tutustua siihen paremmin. Tällaisen taulun voisi sijoittaa useampaan kohtaan kirjastoa, eikä vain yhteen paikkaan. Hyllypäädyissä ja hyllyjen reunoissa on kyllä selkeästi kerrottu, mitä kyseisestä hyllystä löytyy, mutta isoa, kokoavaa taulua ei ole missään näkyvällä paikalla.

Kirjastossa on yhdessä paikassa esillä, millä luokkanumeroilla ja tarrasymboleilla eri kaunokirjallisuuden luokat on jaettu. Taulu on kuitenkin ehkä huomaamattomassa paikassa, ettei siihen tule kiinnitettyä huomiota. Taulu on sijoitettu aikuisten osaston alkuun, jännityskirjallisuuden läheisyyteen. Taulusta löytyvät aikuisten kaunokirjallisuuden lisäksi myös lasten ja nuorten kaunokirjallisuuden eri tarra- ja luokkamerkinnyt. Mielestäni lasten ja nuorten puolelle voisi tehdä oman vastaavanlaisen taulun, joka myös sijoitettaisiin lasten ja nuorten aineiston läheisyyteen. Nykyisestä taulusta taas voisi karsia pois lasten ja nuorten aineiston merkinnät, sillä eiväthän ne kuulu aikuisten puolelle. Samalla taulua voisi päivittää, sillä varsinkin lasten ja nuorten kaunokirjallisuutta on alaluokiteltu lisää sen jälkeen, kun kyseinen taulu on tehty.

Laittamalla YKL-taulukon esille kirjaston tiloihin ja päivittämällä kaunokirjallisuuden alaluokkataulukon kirjasto tarjoaisi asiakkailleen heidän haluamaansa opastusta. Kirjastovirkailijan mukaan erillistä opetuskierrosta ei ole tehty aikuisryhmille, vaan lähinnä lapsille, mutta välillä asiakaspalvelutilanteissa voi yksittäisten asiakkaiden kanssa tulla keskustelua asiakasta kiinnostavan aihepiirin luokituksesta. Kirjastovirkailija ei pitänyt poissuljettuna vaihtoehtona, että aikuisryhmälle järjestettäisiin kirjastokierros, jossa kerrottaisiin luokitusjärjestelmästä, sillä kiinnostuneita tällaiseen voisi löytyä asiakkaiden joukosta. Tutkimukseni vahvisti, että innokkaita löytyisi kyllä, että ehkä tällaisen tapahtuman voisi joskus järjestää. Näin hyllyopasteetkin voisivat aueta asiakkaille vielä uudella tasolla.

Huomasin ihmetteleväni jo joidenkin haastatteluiden aikana, mutta varsinkin jälkikäteen, miten monet haastateltavat olivat hiukan epävarmoja siitä, että saako kirjaston henkilökuntaa häiritä niin ”pienessä” asiassa kuin kirjojen etsiminen. Monet haastateltavat totesivatkin, että he mieluusti etsivät aineistonsa itse ja ovat itse aktiivisia, mutta muutamalla oli mielestäni selkeästi ”En halua häiritä teidän työtänne” ja ”En halua olla vaivaksi” – tyyppisiä ajatuksia. Varsinkin ajatus

henkilökunnan opastamasta kirjastokierroksesta luokittelun opettelutapana tuntui nostattavan noita ajatuksia pintaan. Toisaalta joukosta löytyi heitäkin, jotka nimenomaan pyytävät kirjaston henkilökunnan apua sopivan lukemisen löytämiseksi. Vakuuttelinkin haastateltaville, että kyllä heitä saa ”häiritä”, heidän avukseen he siellä kirjastossa ovat.

Kaiken kaikkiaan se, miten asiakas kirjastoa käyttää riippuu aivan hänestä itsestään. Erilaiset luokitusjärjestelmät, hyllyopasteet ja kirjaston aineiston esilletuominen ovat vain apukeinoja tuoda aineistoa ihmisten saataville. Asiakas itse tekee sen päätöksen, hyödyntääkö hän näitä apukeinoja omassa toiminnassaan.

Olen tyytyväinen saamiini tuloksiin. Niissä paljastui, mitkä seikat vaikuttavat asiakkaiden kirjastonkäyttöön ja millaisia mielipiteitä heillä on kirjaston aineiston järjestämisestä. Ilahduttavan moni arvosti kirjaston henkilökunnan ammattitaitoa pitää aineisto järjestyksessä ja heidän tietämystään käytettävästä yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmästä. Haastatteluissa ilmenneet mielipiteet voi kaikessa monimuotoisuudessaan kiteyttää lauseeseen ”Voisihan sitä kaikkea tuntea paremmin, mutta hyvin on mennyt näinkin ja sehän on pääasia.”

LÄHTEET

- Comaromi, J. 1990. Dewey Decimal Classification: history and continuing development. In: B. Bengtson & J. Hill (ed.) Classification of library materials. New York: Neal-Schuman Publishers, 52–59.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hunter, E. 2009. Classification made simple: an introduction to knowledge organisation and information retrieval. 3. ed. Surrey : Ashgate.
- Hyysalo, S. 2006. Käyttäjätieto ja käyttäjätutkimuksen menetelmät. Helsinki : Edita.
- Iivonen, M. 1985. Kaunokirjallisuuden kirjastoluokituksista. 2. korj. p. Tampere: Jäljennepalvelu. Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen tutkimuksia. 20.
- Jokitalo, P. 2011. Cracking the code of library shelf classification. Scandinavian Public Library Quarterly 44 (2), 13.
- Kuivamäki, P. 1999. Kertomakirjallisuuden aiheenmukainen hyllyluokittelu: suunnitelma Kurikan kaupunginkirjastoon. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Kaupan alan yksikkö, talouden ja hallinnon koulutusohjelma, kirjastotoimen ja informatiikan suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.
- Meriläinen, O. 1984. Perustiedot kirjastoluokituksen ymmärtämiseksi. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Saarti, J. 1992. Experiments with categorising fiction in Lohtaja Library. Scandinavian Public Library Quarterly 25 (4), 22-24.
- Saarti, J. 1996. Romaanit hukassa?: kertomakirjallisuuden hyllyluokituksen vaikutus kirjastonkäyttöön ja kertomakirjallisuuden lainaukseen. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Saarti, J. 2000. Kaunokirjallisuuden sisällönkuvailun aspektit: kirjastoammattilaisten ja kirjastonkäyttäjien tekemien romaanien tiivistelmien ja asiasanoitusten yhdenmukaisuus. Oulu: Oulu University Press.
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot. [Verkkosivusto]. Opetusministeriö, Kulttuuriyksikkö. [Viitattu 4.11.2012.] Saatavana: <http://tilastot.kirjastot.fi/fi-FI/perustilastot.aspx?AreaKey=Y2011T2N768>

Suominen, V., Saarti, J. & Tuomi, P. 2009. Bibliografinen valvonta: johdatus luetteloinnin ja sisällönkuvailun menetelmiin. Helsinki: BTJ Finland.

Uusi kirjasto avattiin. Sulkava-lehti. 3.4.1997, 1.

Verho, S. 1995. Kaunokirjallisuuden hyllyluokitus ei lisää viihteen lainausta. Kirjastolehti (5), 150-151.

Verkko-HKLJ. [Verkkosivusto]. Opetusministeriö, Kulttuuriyksikkö. [Viitattu 13.11.2012]. Saatavana: <http://hklj.kirjastot.fi/>

Verkko-kaunokki. [Verkkosivusto]. Opetusministeriö, Kulttuuriyksikkö. [Viitattu 19.11.2012]. Saatavana: <http://kaunokki.kirjastot.fi/>

Verkko-YKL. Pääluokat [Verkkosivusto]. Opetusministeriö, Kulttuuriyksikkö. [Viitattu 7.11.2012.] Saatavana: <http://ykl.kirjastot.fi/fi-FI/paaluokat/>

Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä: hakemisto. 2005. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä: taulukot. 2005. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Haastattelut

H1. Nainen. 28 vuotta. Haastateltu 23.7.2012

H2. Nainen. 51 vuotta. Haastateltu 27.7.2012

H3. Mies. 52 vuotta. Haastateltu 27.7.2012

H4. Nainen. 39 vuotta. Haastateltu 7.8.2012

H5. Nainen. 34 vuotta. Haastateltu 9.8.2012

H6. Nainen. 23 vuotta. Haastateltu 9.8.2012

H7. Nainen. 46 vuotta. Haastateltu 13.8.2012

H8. Nainen. 63 vuotta. Haastateltu 14.8.2012

H9. Nainen. 22 vuotta. Haastateltu 15.8.2012

H10. Nainen. 54 vuotta. Haastateltu 16.8.2012

H11. Nainen. 19 vuotta. Haastateltu 21.8.2012

H12. Nainen. 44 vuotta. Haastateltu 22.8.2012

H13. Nainen. 21 vuotta. Haastateltu 26.8.2012

H14. Nainen. 53 vuotta. Haastateltu 28.8.2012

H15. Nainen. 22 vuotta. Haastateltu 28.8.2012

Kirjastovirkailija. Sulkavan kunnankirjasto. Haastattelu 23.8.2012

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko kirjaston asiakkaille.

TAUSTATIEDOT

- Sukupuoli (ei kysytä)
- Syntymävuosi
- Miten usein käytätte kirjastoa?
- Mitä kirjaston palveluja käytätte? (kauno-/tietokirjallisuus, lehtien luku, tietokoneet, elokuvat/musiikki...)

MIELIKUVAT JA LUOKITUKSEN HUOMIOIMINEN

- Millaiset mielikuvat teillä on luokitusjärjestelmästä?
 - o Helppo, hankala, tarpeeton itselle? Vain kirjastolaisia varten?
- Tuleeko luokitusta huomioitua kirjastoa käyttäessä?

LUOKITUSJÄRJESTELMÄN TUNTEMINEN JA SEN VAIKUTUS KIRJASTONKÄYTTÖÖN

- Miten tunnette luokitusjärjestelmää?
- Miten uskotte luokituksen tuntemisen vaikuttavan käyttäytymiseenne?
 - o Tulisiko kirjastoa käytettyä eri tavalla, jos tuntisitte luokitusjärjestelmää enemmän?

LUOKITUSJÄRJESTELMÄN OPETTELEMINEN

- Haluaisitteko oppia tuntemaan luokitusjärjestelmää paremmin/enemmän?
 - o Jos ette, miksi?
 - o Jos kyllä, niin miten paljon haluaisitte oppia?
- Millä tavalla haluaisitte oppia sen käyttöä?

SULKAVAN TAPA LUOKITELLA KAUNOKIRJALLISUUS

- Helpottaako se kirjojen löytämistä?
- Etsittekö kirjoja jostain tietystä luokasta?
 - o Koetteko, että tällainen hyllyluokitus vaikuttaisi kirjojen lainaamiseenne?

OMAT IDEAT

- Onko teillä omia ideoita siitä, miten kirjaston kirjat pitäisi hyllyttää?

Liite 2. Teemahaastattelurunko kirjaston työntekijälle

TAUSTATIEDOT

- Miten kauan olette työskennelleet kirjastossa?
- Mitkä ovat omat pääasialliset tehtävänne kirjastossa?

KIRJASTON ASIAKKAAT JA LUOKITUSJÄRJESTELMÄ

- Miten asiakkaat mielestänne osaavat/huomioivat luokitusjärjestelmän?
- Miten paljon luokitus-aiheisia kyselyitä tai puhetta asiakkaiden kanssa tulee?
 - o Millaisia kysymyksiä tai aiheita?

LUOKITUSJÄRJESTELMÄN OPETTAMINEN ASIAKKAILLE

- Opetatteko luokitusjärjestelmää asiakkaille?
 - o Jos kyllä, miten?
 - o Jos ei, miksi ei? Voisiko se kuitenkin olla mahdollista?
- Uskotteko, että asiakkaita kiinnostaisi lähteä opettelemaan luokitusta edes pintapuolisesti?

KAUNOKIRJALLISUUDEN ALALUOKITUS

- Miksi Sulkavan kirjasto lähti alun perin luokittelemaan kaunokirjallisuutta alaluokkiin?
- Onko sillä ollut teidän mielestänne vaikutusta kirjaston lainauslukuihin?
- Koetteko tällaisen luokittelun helpottavan omaa työtänne?
 - o Jos, niin miten?
 - o Entä asiakkaiden palaute? Hyvää vai huonoa?
- Oletteko olleet tyytyväinen ratkaisuun luokitella kaunokirjallisuutta?